

УДК 336.77:334.72

Оксенюк К.І., к.е.н., доцент

Бурбан О.В., магістр

Луцький національний технічний університет

РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В статті визначено роль банківського сектору національної економіки у формуванні фінансового потенціалу основних суб’єктів господарювання. Проведено хронологічний аналіз становлення поняття «фінансовий потенціал». Аналіз основних показників діяльності вітчизняних банків дозволив виявити наступні характерні ознаки розвитку вітчизняного банківського сектору: високий рівень концентрації банківського сектору України; пряму залежність між розмірами активів, ліквідних коштів та величиною власного капіталу; високий рівень залежності банків від вкладів фізичних осіб; наявність позитивної тенденції зміни національної структури ліцензованих банків.

Ключові слова: фінансовий потенціал, банківський сектор, національна структура ліцензованих банків, розмір статутного капіталу.

Oksenyuk K., Burban O.

ROLE OF THE BANKING SECTOR IN THE FORMING OF FINANCIAL POTENTIAL OF BUSINESS ENTITIES

The article defines the role of the banking sector of the national economy in the forming of financial potential of the main business entities in terms of generating the country’s GDP. In order to research development retrospective of the concept of financial potential, chronological analysis of its formation was conducted. The results of above-mentioned analysis displayed the dualistic nature of the concept under consideration, which is manifested in the presence of two main approaches to its definition: resource and effective. Detailed definition of the essence of above-mentioned approaches allowed to form hypothesis about the existence of a relationship between the country’s banking sector and the financial potential of its main business entities. In order to confirm this hypothesis the analysis of the capital structure of the main sectors of national economy over the past 3 years was carried out, during which it was found that the greatest provision of equity is characteristic of transport, scientific and technical sectors (more than 60,0%). In General, the presence of a significant share of liabilities in this structure

(in the amount of 70,8% at the beginning of 2018) allowed to confirm the hypothesis of the importance of the banking sector in the formation of the financial potential of business entities. In order to determine the current state of the banking sector of the country, according to the annual report of the National Bank of Ukraine, an analysis of the structure of licensed banks in terms of their authorized capital was conducted. This analysis allowed to establish the development direction of the banking sector of the country, which is based on qualitative changes – the growth of the authorized capital of banks. The analysis of the main indicators of domestic banks allowed to determine the following characteristic features of the domestic banking sector development: the high concentration level Ukraine’s banking sector, which is manifested in the total share of the 10 largest banks in the retail Deposit market, which is 76.1%; a direct relationship between the size of assets, liquidity and equity; a high level of banks dependence on deposits of individuals; the presence of a positive trend in the national structure of licensed banks.

Key words: financial potential, banking sector, national structure of licensed banks, size of authorized capital.

Оксенюк Е.И., Бурбан А.В.

РОЛЬ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В ФОРМИРОВАНИИ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА СУБЪЕКТОВ ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

В статье определена роль банковского сектора национальной экономики в формировании финансового потенциала основных субъектов хозяйствования. Проведено хронологический анализ формирования понятия «финансовый потенциал». Анализ основных показателей деятельности отечественных банков позволил определить следующие характерные признаки развития отечественного банковского сектора: высокий уровень концентрации банковского сектора Украины; прямую зависимость между размерами активов, ликвидных средств и величины собственного капитала; высокий уровень зависимости банков от вкладов физических лиц; наличие положительной тенденции изменения национальной структуры лицензированных банков.

Ключевые слова: финансовый потенциал, банковский сектор, национальная структура лицензированных банков, размер уставного капитала.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Забезпечення сталого зростання одного із провідних, з точки зору формування ВВП країни, суб'єктів

національної економіки – підприємницького сектора, є гарантом росту економіки в цілому. Загальновідомо, що в сучасних ринкових умовах, визначальними рисами яких є постійний динамізм та турбулентність зовнішнього середовища, розширене відтворення зазначених суб’єктів господарювання відбувається шляхом проведення інвестиційної діяльності, підґрунтям для якої виступають фінансові ресурси підприємства. Основним джерелом надходження зазначених ресурсів є банківський сектор. Отже, значної актуальності набуває проблема визначення ролі банківського сектору у формуванні фінансового потенціалу суб’єктів господарювання, а також здійснення аналізу даного сектору, як одного з головних формуючих елементів зазначеного виду потенціалу.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження даної тематики стало предметом уваги багатьох вчених. Розширивши теоретичну базу категорії «фінансовий потенціал», такі вчені, як Бова В.А., Хринюк О.С. [1], Левченко Н.М. [2], Костевич О.Д. [3], Буряченко А.Є [4], Толпежников Р.О [5], Маслак О.І. [6] здійснили значний вклад у розвиток подальших розробок даної тематики. Однак слід зазначити, що низка важливих питань залишається у площині наявної невизначеності. Зокрема, питання щодо визначення зв’язку між фінансовим потенціалом та банківським сектором країни, встановлення його ролі у формуванні фінансового потенціалу суб’єктів національної економіки.

Цілі статті. Метою статті є визначення ролі банківського сектору національної економіки у формуванні фінансового потенціалу підприємства.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Загальновідомо, що термін «потенціал» походить від вперше вживаного Воблієм К.Г. у 1924 році латинського слова «*potentia*», зміст якого визначається «прихованими можливостями», які, в контексті господарської практики, завдяки праці, мають змогу трансформуватись у реальність.

Враховуючи наукові доробки вчених, на сьогоднішній день не викликає ніяких сумнівів наявність стійкої теоретичної бази щодо визначення поняття фінансового потенціалу. Підходи до трактування даного поняття поділяють на ресурсний (в основу якого покладено ефективне використання наявних фінансових ресурсів) та результативний (основна увага в розрізі якого зосереджується на показниках стабільності фінансового стану підприємства) [1, с. 4]. Беручи до уваги динамізм сучасних умов господарювання, який має прямий вплив як і на формування наукових теорій в цілому, так і на розвиток понятійної бази обраної категорії зокрема, виділимо необхідність проведення хронологічного аналізу підходів вчених щодо трактування поняття «фінансовий потенціал» (таблиця 1)

Таблиця 1

Хронологічний аналіз підходів вчених щодо трактування
поняття «фінансовий потенціал»

Автор	Підхід до трактування поняття «фінансовий потенціал»		Рік
Бова В.А., Хринюк О.С. [1]	Сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства щодо мобілізації та нарощення їхнього обсягу і трансформації їх в інші фактори виробництва у відповідності до потреби з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства	Результативний	2017
Селезень О.М. [7]	Сукупність власних і залучених фінансових ресурсів підприємства та можливості системи щодо їх ефективного управління для досягнення загальностратегічних цілей.	Ресурсний	2017
Маслак О.І. [6]	Сукупність фінансових ресурсів, за допомогою ефективного та раціонального використання яких підприємство здатне отримати прибуток та досягти поставленої мети своєї діяльності, а також отримати максимально можливий фінансовий результат, за рахунок використання наявних власних ресурсів і залучення додаткових коштів на найбільш вигідних для підприємства умовах	Ресурсний	2014

Кучер Г.В. [8]	Фінансовий потенціал відображає соціально-економічні відносини, що виникають у процесі фінансово-господарської діяльності суб'єктів та пов'язані із формуванням, розподілом та перерозподілом, використанням, накопиченням та примноженням фінансових активів, впливають на фінансовий стан, фінансову стійкість та визначають можливості процесу відтворення для забезпечення економічного зростання.	Результативний	2014
Терещенко Е.Ю. [9]	Сукупність фінансових ресурсів, що знаходиться у розпорядженні підприємства, а також можливість, здатність та необхідність їх як простого, так і розширеного відтворення з метою забезпечення стійкого, динамічного та збалансованого розвитку підприємства.	Ресурсний	2008
Мельник О.Г. [10]	Сукупність наявних та потенційних ресурсів і можливостей, що можуть бути мобілізовані для досягнення стратегічних та тактичних організаційних цілей	Ресурсний	2007
Кунцевич В.О. [11]	Сукупність наявних фінансових ресурсів, можливостей системи щодо їхнього залучення та ефективного управління для досягнення тактичних цілей і стратегічної мети підприємства – максимізації вартості підприємства в довгостроковому періоді	Ресурсний	2004
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. [12]	Фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці – загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх джерел у межах адміністративно-територіальної одиниці – області, району, міста, села, селища	Ресурсний	2000

Проведений аналіз дозволив підтвердити наявність двох підходів щодо трактування поняття «фінансовий потенціал». Вперше даний термін був згаданий в «Фінансовому словнику» Загороднього А.Г., Вознюка Г.Л. та Смовженка Т.С. [12]. Будучи зображеним в контексті адміністративно-територіальної одиниці, термін «фінансовий потенціал» мав ресурсну природу, що стало поштовхом для зосередження уваги подальших досліджень згідно даного підходу.

Враховуючи наявність дуалістичної природи сучасного трактування поняття «фінансовий потенціал», висунемо гіпотезу про належність банківського сектору до основних гарантів забезпечення суб'єктів господарювання залученими

фінансовими ресурсами в межах ресурсного підходу трактування даного виду потенціалу.

З метою підтвердження поставленої гіпотези, проаналізуємо структуру основних галузей національної економіки задля визначення частки запозичених фінансових ресурсів (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз структури капіталу основних галузей національної економіки за 2015-2017 роки [13]

Галузь	2015 р.			2016 р.			2017 р.		
	Власний капітал	Зобов'язання		Власний капітал	Зобов'язання		Власний капітал	Зобов'язання	
		<1 р.	<1 р.		<1 р.	<1 р.		<1 р.	<1 р.
Інші	9,1%	25,3%	65,6%	11,8%	24,6%	63,6%	13,7%	21,2%	65,1%
Промисловість	22,8%	24,4%	52,9%	19,3%	20,3%	60,4%	20,3%	19,7%	60,0%
Транспорт	72,1%	13,2%	14,7%	68,1%	14,8%	17,1%	64,4%	14,2%	21,4%
Науково-технічна діяльність	62,9%	15,7%	21,4%	67,1%	7,4%	25,5%	60,9%	4,5%	34,5%
Всього	32,1%	21,6%	46,3%	30,7%	19,1%	50,2%	29,2%	17,6%	53,2%

З таблиці 2 можемо зробити висновок, про зростання частки зобов'язань у структурі капіталу основних галузей національної економіки. Так, протягом останніх 3-х років в цілому частка власного капіталу знизилася з 32,1% до 29,2%. Основною характерною ознакою росту зобов'язань протягом аналізованого періоду є трансформування короткострокових запозичень у довгострокові, терміном від 1 року. Таким чином, маємо всі підстави стверджувати про значний вплив позикових коштів на формування фінансового потенціалу суб'єктів господарювання.

Загальновідомо, що основна роль у фінансуванні національних суб'єктів господарювання належить банкам. Отже, наступним кроком стане визначення ролі банків у процесі забезпечення надходжень запозичених підприємствами коштів. Відповідно до щорічного звіту Національного банку України 2017 року, число ліцензованих національних банків характеризувалося стрімким спадом у розмірі 36 одиниць

[14, с. 49]. Так станом на початок 2018 року в Україні було наявно 84 банки даного типу (що становило 47,5% від загальної кількості зареєстрованих банків), 31 з яких зі статутним капіталом у розмірі, що перевищує 500 млн.грн. В цілому, аналіз зміни структури національних ліцензованих банків в розрізі суми статутного капіталу поданий на рис. 1.

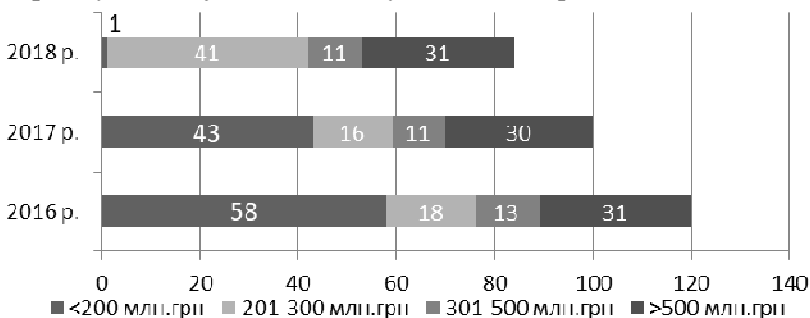

Рис. 1. Аналіз національної структури ліцензованих банків у розрізі обсягу їх статутного капіталу [14, с. 49]

Вищенаведений аналіз дозволив зробити висновок про наявність позитивних змін в розрізі зазначеної динаміки, суть яких проявляється у зростанні обсягів статутного капіталу наявних банків. Так, внаслідок зазначених змін, оцінюваний розмір сумарного статутного капіталу діючих банків зріс на 7,1% відповідно до початку минулого року та знизився на 1,6% порівняно з початком 2016 року, що, враховуючи кількісний спад банківських структур на 30,0% та політику уряду, спрямовану на очищення та оздоровлення зазначеного сектору, свідчить про позитивні якісні зрушення [14, с. 33].

Проілюструємо стійкість основних банківських структур, систематизувавши основні показники діяльності банків станом на 2 квартал 2018 року, поданий статистичним порталом «Мінфін» (табл. 2) [15].

Таблиця 3

Основні показники діяльності вітчизняних банків станом на 2-й квартал 2018 року [15]

Назва банку	Розмір активів, млн.грн	Ліквідні кошти, млн.грн	Власний капітал, млн.грн	Залежність від вкладів фізичних осіб, %	Частка на ринку роздр. депозитів, %
ПриватБанк	265 936	22 586	28 038	73,5	35,6
Ощадбанк	208 770	13 183	13 935	47,2	18,7
Укресімбанк	160 129	5 703	8 562	16,0	4,9
Укргазбанк	80 359	6 641	5 491	24,6	3,8
Райффайзен Банк Аваль	73 691	8 844	9 285	35,2	4,6
Укрсиббанк	45 455	4 132	5 294	33,6	2,8
Креді Агріколь Банк	32 474	1 754	3 532	23,7	1,4
ОТП Банк	29 231	2 290	4 234	42,7	2,2
ПроКредит Банк	19 014	741	2 303	29,3	1,0
Кредобанк	14 380	1 262	1 724	42,8	1,1

З таблиці 3 можемо спостерігати наявність високої концентрації банківського сектору, про що свідчить сумарна частка 10 найбільших банків на ринку роздрібних депозитів, яка становить 76,1%. Слід також зазначити про достатній рівень залежності наведених банків від вкладів фізичних осіб. Так, в середньому, даний показник станом на 2-й квартал 2018 року становив 41,3%. Найбільша залежність від вкладів фізичних осіб спостерігається у Приват Банку у розмірі 73,5%.

Висновки. Проведене дослідження дозволило вирішити актуальне наукове завдання, що полягало у визначенні ролі банківського сектору під час формування фінансового потенціалу підприємства, встановленні їх взаємозв'язку. Хронологічний аналіз сучасних підходів щодо трактування поняття «фінансовий потенціал» дозволив підтвердити дуалістичну природу останніх, виявити хід розвитку аналізованої категорії з моменту її першої появи у фінансовому словнику.

З метою підтвердження поставленої гіпотези про належність банківського сектору до основних гарантів забезпечення підприємств залученими фінансовими ресурсами в межах ресурсного підходу, було проаналізовано структуру капіталу основних галузей національного господарства протягом останніх 2016–2018 років. В рамках проведеного аналізу встановлено динаміку зростання сукупних зобов'язань на 3,2%.

Аналіз банківського сектору, як основного гаранта надходжень позикової частини капіталу суб'єктів господарювання і, як результат, зростання їх фінансового потенціалу, показав негативні, на перший погляд, тенденції відображенням яких стало скорочення кількості ліцензованих банків. Однак в ході здійснення деталізованого аналізу структури вітчизняних ліцензованих банків виявлено позитивні якісні зміни, зумовлені ростом сумарного статутного капіталу національного банківського сектору.

1. Хринюк О.С. Сутність фінансового потенціалу підприємства / О.С. Хринюк, В.А. Бова // Актуальні проблеми економіки та управління – 2017. – №11. – 1–9 с.

2. Левченко Н.М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики / Н.М. Левченко // Інвестиції: практика та досвід. – К.: Економіка, 2012. – №2. – 114 с.

3. Костевич О.Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О.Д. Костевич // Вісник Чернігівського технологічного університету. Серія «Економічні науки». – Чернігів: ЧДТУ, 2010. – № 43. – С. 54–59.

4. Буряченко А.Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку: Монографія / А.Є. Буряченко. – К.: КНЕУ, 2013. – 342 с.

5. Толпежніков Р.О. Сутність та методика оцінювання фінансового потенціалу підприємства / Р.О. Толпежніков // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2015. – № 2. – Т. 1. – С. 277–282.

6. Маслак О.І. Особливості оцінювання фінансового потенціалу промислового підприємства / О.І. Маслак // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2014. – Випуск 6 (77). – С. 124–129.

7. Селезень О.М. Оцінка фінансового потенціалу підприємства / О.М. Селезень // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2017. – Вип. 4. – С. 96–99.

8. Кучер Г. Фінансовий потенціал економічного розвитку: теоретичний аспект / Г. Кучер // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – № 4. – С. 92–105.

Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. – Серія “Регіональна економіка”. – Випуск 15 (59). – Редкол.: відп. ред. д.е.н., професор Л.Л. Ковальська. – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2018. – 292 с.

9. Терещенко Е.Ю. Економічна сутність фінансового потенціалу підприємства / Е.Ю. Терещенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008dec/7_tereschenko.htm

10. Мельник О.Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання / О.Г. Мельник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 606: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – С. 46–51.

11. Кунцевич В.О. Підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №1(43). – С. 68–75.

10. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В.О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №7(37). – С. 123–130.

12. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – 3-є вид., випр. та доп. – К.: Знання, 2000. – 1088 с.

13. Показники балансу великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. Режим доступу:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/sbp/sbp_u/arh_sbp2018_u.htm

14. Річний звіт за 2017 рік Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71165707>

15. Рейтинг стійкості банків за підсумками 2 кварталу 2018. Статистичний портал «Мінфін». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>